

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันของเราในหลายแง่มุม จนทำให้เราไม่สามารถปฏิเสธความจำเป็นของการติดต่อสื่อสารด้วยอินเทอร์เน็ตนี้ได้ นอกจากนั้น อินเทอร์เน็ตยังเข้ามามีส่วนในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบในการทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ ซึ่งแต่เดิมนั้น การเข้าทำนิติกรรมสัญญาในทางแพ่งตกอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หลักการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บางอย่างไม่สามารถใช้บังคับใช้กับธุรกรรมที่เกิดขึ้น โดยกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ เช่น กรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ และลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ เพื่อจะนำมาเป็นหลักฐานในการฟ้องร้อง ดำเนินคดีตามกฎหมาย

ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ประเทศไทยได้มีการ จัดทำกฎหมายเพื่อรองรับธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นในปี พ.ศ. 2544 คือ พระราชบัญญัติว่าด้วย ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 โดยได้ยกร่างมาจากกฎหมายแม่แบบหรือ Model Law ของ คณะกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) มีหลักการสำคัญ ที่จะรองรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลทางกฎหมายเทียบเท่ากับการทำธุรกรรม แบบเดิมที่ทำกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แต่บรรดากฎหมายที่ใช้ทั้งในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางอื่น ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่บังคับใช้นั้นก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข ให้ทันสมัย อยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับวิทยาการสมัยใหม่ เช่น กฎหมายสัญญาญิตต่างๆ รวมถึงกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่ง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือ กฎหมายวิธีพิจารณาคดีต่างๆ ที่ผ่านมาก็ได้มีความ พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติไว้ไว้ในกฎหมายต่างๆ แต่ด้วยความก้าวหน้า ของโลกยุควิทยาศาสตร์ ก็ยังคงเหมือนว่าล่าช้าไม่ทันสมัยอยู่ดี โดยเฉพาะ “พยานหลักฐานทาง อิเล็กทรอนิกส์”

แม้ว่าปัจจุบันประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาใช้บังคับแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการทำ การ ใช้ และการเก็บรักษาเอกสาร ในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อยู่ ทั้งเอกสารที่จัดทำขึ้นใหม่หรือเอกสารที่ได้จัดทำขึ้นก่อน

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์มีผลใช้บังคับ รวมทั้งกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐาน และการรับรองสถานะภาพทางกฎหมายของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ชัดเจน จึงทำให้ระบบเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มิได้ถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ นอกจากนี้ พบว่าการนำเอาเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ในทางมิชอบก่อให้เกิดการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การปลอมแปลงเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ในธุรกิจการค้าและพาณิชย์ เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดอันส่งผลกระทบต่อและก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งปัญหาในการรับฟังพยานอิเล็กทรอนิกส์

ซึ่งการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีหลักสำคัญ 3 ประการ ที่ใช้ในการพิจารณาพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถยืนยันความแท้จริงของเอกสาร ประกอบด้วย

- 1) เนื้อหาของเอกสารไม่ได้ถูกเปลี่ยนแปลง
- 2) ข้อมูลในเอกสารเป็นไปตามเจตนาที่แท้จริงของผู้สร้างเอกสารนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าผู้สร้างจะเป็นมนุษย์หรือคอมพิวเตอร์
- 3) ข้อมูลพิเศษในเอกสาร อันได้แก่ วัน เดือน ปี ที่ถูกสร้างนั้นถูกต้อง

ดังนั้น ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ามิใช่สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีหรือการค้นหาคำความจริงแล้ว อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาในเบื้องต้นซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขต่อไปในประเด็นว่า ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่บัญญัติรองรับในเรื่องพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์ที่ชัดเจนและเป็นระบบ กล่าวคือ ในระบบพยานหลักฐานของไทย ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งนำไปใช้ในวิธีพิจารณาความอาญาด้วยนั้น จะเป็นระบบของพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษ ซึ่งมีได้ออกแบบไว้สำหรับพยานหลักฐานทางคอมพิวเตอร์หรืออิเล็กทรอนิกส์ การที่จะนำมาใช้จึงยังไม่ค่อยเหมาะสมแก่กรณี จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการทำ การ ใช้ การเก็บรักษาเอกสารที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแก้ไขหรือข้อขัดข้องดังกล่าว จึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษา เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายให้ทันต่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์
2. เพื่อศึกษาถึงกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การนำข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์มาใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายส่วนที่เกี่ยวข้องโดยพิจารณาจากข้อกฎหมายที่อาจเป็นปัญหาหลายประการ ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยโดยมีการกำหนดบทบัญญัติความหมายของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิธีการอ้างและการนำเสนอข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานในศาล รวมถึงวิธีการนำสืบพยานหลักฐาน เมื่อมีการกำหนดวิธีการที่ชัดเจนมากขึ้น ก็จะทำให้เกิดสะดวกและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินคดีได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องความน่าเชื่อถือพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์นั้น จะศึกษาถึงรูปแบบของการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศ โดยจะศึกษาถึงแนวคิด และวิวัฒนาการของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้จะทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เก็บรวบรวมข้อมูลและเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการรับฟังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เป็นพยานหลักฐานทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความ บทบัญญัติของกฎหมาย ข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์ วารสาร และ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ว่ามีความเป็นมาอย่างไร
2. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศในการรับฟังพยานหลักฐานอิเล็กทรอนิกส์
3. สามารถที่จะนำปัญหาที่ได้จากการศึกษาไปปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ สะดวกและลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินคดีได้